

بررسی عوامل موثر بر علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی (مطالعه موردی: دانشگاه کوثر بجنورد)

آیلین پاکزاد^{۱*}

استادیار گروه مهندسی صنایع، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه کوثر بجنورد، بجنورد، ایران

الهام بصیری^۲

استادیار گروه آمار، دانشکده علوم پایه، دانشگاه کوثر بجنورد، بجنورد، ایران

فرشته محبی^۳

فارغ‌التحصیل کارشناسی مهندسی صنایع، دانشگاه کوثر بجنورد، بجنورد، ایران

چکیده

آموزش عالی محور اصلی توسعه کشور و همچنین محل تولید و انباشت دانش و ابزار اصلی انتقال میراث فرهنگی شمرده می‌شود. با توجه به حضور و نقش آفرینی فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها در عمده مدیریت‌های جامعه، نقش دانشگاه‌ها برای آینده جامعه و مدیریت آینده کشور بسیار مهم می‌باشد. آموزش و پژوهش از عوامل مهم در توسعه و پیشرفت جوامع بوده و علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی نیز بر گرایش به انجام فعالیت در این زمینه می‌افزاید. دوره‌های تحصیلات تکمیلی ضمن گسترش حوزه دانش، نیازهای روز افزون کشورها به نیروهای متخصص را پاسخ می‌دهند. پژوهش حاضر با هدف شناسایی و بررسی عوامل موثر بر علاقه‌مندی به ادامه تحصیل دانشجویان و ارائه راه‌کارهایی در جهت افزایش گرایش فارغ‌التحصیلان دانشگاه به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی انجام شده است. این پژوهش از نوع مطالعات توصیفی-تحلیلی و به شکل مقطعی در سال تحصیلی 1397-1396 با شرکت 310 نفر از دانشجویان در دانشگاه کوثر بجنورد انجام شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ای شامل 14 سوال اطلاعات فردی و 8 سوال در خصوص دلایل تمایل به ادامه تحصیل بود که روایی آن از طریق روایی محتوایی و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ($\alpha=0/72$) مورد تأیید قرار گرفت. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های ناپارامتری من-ویتنی^۴ و کروسکال-والیس^۵ استفاده شد. نتایج حاکی از آن بود که از مجموع 14 متغیر مستقل مورد مطالعه، نوع رشته تحصیلی و ترم تحصیلی، از عوامل موثر بر علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی هستند.

واژگان کلیدی: علاقه‌مندی، ادامه تحصیل، تحلیل آماری، آزمون‌های ناپارامتری.

*1 a.pakzad@kub.ac.ir

² elham_basiri2000@yahoo.com

³ fereshteh1021mohebbi@gmail.com

⁴ Mann-Whitney Test

⁵ Kruskal-Wallis Test

1- مقدمه

سند چشم انداز 1404، بیان می‌کند ایران در جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی آسیای جنوب غربی قرار دارد. مطالعه فرآیند توسعه در کشورهای جهان، نشان می‌دهد که آموزش عالی به‌عنوان مهم‌ترین و سازنده‌ترین نهاد اجتماعی در جهت توسعه کشور عهده‌دار رسالت‌هایی همچون تأمین نیروی انسانی کارآمد، گسترش مرزهای دانش و فناوری، حل مسائل اجتماع و ارتقای سطح فرهنگی جامعه است (ثمیری و همکاران، 1392). بنابراین، برای قرار گرفتن در مسیر توسعه و جلوگیری از عقب‌ماندگی باید شرایطی فراهم شود که دانشگاه‌ها بتوانند دانشجویان را برای به‌کارگیری فناوری جدید و پذیرش مسئولیت‌های مختلف در سطح سازمان و جامعه پرورش دهند. امروزه با شدت گرفتن رقابت بین دانشگاه‌های مختلف در سطح کشور، تمامی دانشگاه‌ها در پی آن هستند تا تصمیماتی در جهت تحقق آرمان‌های آن دانشگاه از جمله مشارکت در توسعه و تقویت نهضت تولید علم، افزایش سهم تولیدات علمی، ایجاد محیط یادگیری پویا و خلاق و پرورش دانشجویان مشتاق و پژوهشگر اتخاذ کنند تا بتوانند سهم بیشتری در تولید علم در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی داشته باشند. لازمی تحقق اهداف دانشگاه این است که مدیران دانشگاهی با آگاهی از فرآیند سیستم آموزش عالی بتوانند وضعیت موجود را بهبود بخشند. این آگاهی از آن جهت اهمیت دارد که موجب انجام اقدامات موثرتری برای افزایش رغبت دانشجویان به تحصیل و در نتیجه تحقق آرمان‌های دانشگاه می‌شود. بطور کلی بدون وجود دانشجویان با انگیزه و جویای علم، امکانات آموزشی به صورت بهینه مورد استفاده مطلوب قرار نخواهند گرفت. مدیران دانشگاهی نیز با بررسی تمایل دانشجویان به ادامه تحصیل که عنصر اساسی پیشرفت آرمان‌های دانشگاه هستند، در نظر دارند از این دست از مشکلات پیشگیری کنند، زیرا بی‌توجهی به این مسأله و پیامدهای آن باعث پررنگ شدن علل عدم تمایل در میان دانشجویان می‌شود که سبب می‌شود تأثیر عوامل دیگر از جمله عناصر آموزشی به حداقل برسد که خود باعث هدر رفتن سرمایه‌هایی می‌شود که صرف آموزش شده است. از سویی دیگر، مدیران شرکت‌های تولیدی یکی از مشکلات اساسی تولید را نبود نیروی کار متخصص و کارآمد اذعان می‌کنند. از آنجایی که نظام آموزش عالی ایران یکی از ارکان آموزش و پرورش نیروهای متخصص و مشتاق یادگیری در کشور است؛ این امر بدون وجود دانشجویان با انگیزه و جویای علم که خروجی دانشگاه‌ها هستند، میسر نخواهد بود. در نتیجه این بخش از نیازهای کشور هم تأمین نخواهد شد. به عبارتی امکانات آموزشی به صورت اثربخش و در جهت رفع مشکلات کشور قرار نخواهند گرفت. بنابراین مطالعه انگیزه و رغبت تحصیلی دانشجویان و شناخت علایق تحصیلی آنان می‌تواند برنامه‌ریزان و مدیران دانشگاه‌ها را جهت بهبود فرآیند آموزش و طراحی برنامه‌های آموزشی و درسی یاری نموده و بهره‌وری نیروی انسانی متخصص دانشگاهی را افزایش دهد (ابراهیم‌پور و همکاران، 1393). لذا این پژوهش، به شناسایی و بررسی عوامل موثر بر علاقه‌مندی دانشجویان دانشگاه کوثر بجنورد به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی پرداخته است. در این راستا، ابتدا با مرور مطالعات پیشین به شناسایی عوامل و متغیرهای موثر بر میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل پرداخته شد. سپس با استفاده از نظرات خبرگان، متغیرها و عوامل نهایی در قالب پرسشنامه گردآوری شدند. در ادامه، با استفاده از تحلیل آماری، داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند. در خاتمه نیز ضمن تحلیل نتایج و یافته‌ها، پیشنهادهایی جهت ارائه به مدیران دانشگاه برای برنامه‌ریزی صحیح در فعالیت‌های دانشگاه بیان گردید.

2- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

مفهوم علاقه به معنای داشتن میل و رغبت برای فعالیت و پرداختن به کار است (اسدزاده و همکاران، 1391). در ادبیات و بیان، واژه‌های متفاوتی برای بیان علاقه‌مندی به تحصیل وجود دارد. برخی از این واژه‌ها عبارتند از رغبت تحصیلی، نگرش مثبت نسبت به تحصیل و انگیزه تحصیلی که هرچند هر یک ممکن است معنای متفاوتی داشته باشند ولی همپوشانی زیادی دارند. در فرهنگ "علاقه‌مندی به تحصیل" چنین تعریف شده است: علاقه یا تمایل به تحصیل که باعث ایجاد رغبت و انگیزه فرد به تحصیل می‌شود. در فرآیند یادگیری انگیزه و علاقه‌مندی نقش عمده‌ای دارند و افراد ناخودآگاه میل به علاقه‌مندی‌هایشان دارند و هرچه دانشجویان نسبت به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی علاقه‌مندی بیشتری داشته باشند، از رغبت تحصیلی بالاتری نیز برخوردار خواهند بود و رنج و زحمت بیشتری را برای رسیدن به هدف نهایی متحمل خواهند شد (ابراهیم‌پور و همکاران، 1393). به همین دلیل علاقه و انگیزه از مهم‌ترین عوامل یادگیری، پیشرفت تحصیلی و موفقیت کاری محسوب می‌شود (قاسمی و تودشکچوئی و همکاران، 1390). یکی از چالش‌های سیستم‌های آموزشی از جمله، دانشگاه‌ها، که نقش مهم در خروجی‌های سیستم دارد، علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی است. عوامل مختلفی می‌تواند علاقه‌مندی به ادامه تحصیل را تحت تأثیر قرار دهد و مطالعات زیادی در این زمینه انجام شده است. هاشمی (1380) به بررسی میزان علاقه‌مندی دانشجویان دانشکده‌های دندان پزشکی شهر تهران به ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف تخصصی پرداخت. این تحقیق نشان داد اکثریت دانشجویان علاقه به ادامه تحصیل دارند. از دلایل علاقه‌مندان به تحصیل، افزایش معلومات و رسیدن به رتبه‌های علمی بالاتر و عمده دلایل عدم تمایل به ادامه تحصیل خسته شدن از تحصیل و شروع به کار پس از فراغت از تحصیل می‌باشد. هاشمی‌پور و همکاران (1390) در یک تحقیق مشابه بر روی دانشجویان رشته‌های مختلف تخصصی در دانشکده‌های دندان پزشکی کرمان، رفسنجان و زاهدان، به این نتیجه دست یافتند که درصد بالایی از افراد میل به ادامه تحصیل بودند و زنان بیشتر از مردان تمایل به ادامه تحصیل داشتند. مهم‌ترین دلایل تمایل به ادامه تحصیل، شامل تمایل به استخدام در دانشگاه، توصیه خانواده و دسترسی به ارتباط بهتر با مردم گزارش شد. همچنین بیشترین دلایل عدم تمایل به ادامه تحصیل، به ترتیب توصیه خانواده مبنی بر عدم موافقت آن‌ها با ادامه تحصیل، مسافرت به خارج از کشور، مشکلات مالی و عدم وجود رشته مورد علاقه بودند. نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه هاشمی (1380) همخوانی نداشت. یافته‌های تحقیق دیگری که توسط قاسمی تودشکچوئی و همکاران (1390) بر روی دانشجویان رشته‌ی روانپزشکی صورت گرفت، نشان داد که پسران تحت تأثیرپذیری از اعضای خانواده، دوستان و همکلاسیان خود موقعیت و منزلت اجتماعی روانپزشکی را ضعیف‌تر از هم‌تایان دختر خود ارزیابی کرده و آن چنان میل و رغبتی برای ادامه‌ی تحصیل در این رشته از خود نشان نمی‌دهند. این نتیجه بیانگر آن است که این عامل تحت تأثیر جنسیت و رشته‌ی دانشگاهی نتایج متفاوتی خواهد داشت. طی تحقیقی که توسط قره آغاجی و میراحدی (1393) بر روی میزان علاقه‌ی دانشجویان رشته‌ی رادیولوژی دانشکده علوم پزشکی تبریز نسبت به انتخاب شغل و یا ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر انجام شد، اکثر دانشجویان اشتغال به کار را بعد از تحصیل در اولویت قرار دادند. با توجه به بازار کار رشته رادیولوژی، بیشتر دانشجویان علاقه‌مندند ابتدا موقعیت شغلی خود را تثبیت کنند و سپس به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر بپردازند. ابراهیم‌پور و همکاران (1393) طی تحقیقی روی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز؛ نتیجه گرفتند دختران و دانشجویان جوان به ترتیب از رغبت تحصیلی بالاتری نسبت به دانشجویان پسر و مسن برخوردار می‌باشند. همچنین یک عامل موثر بر علاقه‌مندی دانشجویان نسبت به تحصیل، میزان رضایت دانشجویان از سطح

کیفیت آموزشی در دانشگاه می‌باشد. بنابراین سرمایه‌گذاری مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها به جذب استادان مجرب و امکانات تحصیلی یکی از راه‌کارهای افزایش علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل می‌باشد. در تحقیق دیگری که بر روی دانشجویان رشته‌ی دندانپزشکی واحد پردیس خودگردان و دانشکده‌ی دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی-شاپور اهواز انجام شد، دلایلی از قبیل: کسب موقعیت اقتصادی بهتر، دسترسی به کار بهتر و بیشتر، کسب موقعیت اجتماعی بهتر از با اهمیت‌ترین دلایل علاقه‌مندی به ادامه تحصیل ذکر شد. همچنین مهم‌ترین دلایل عدم علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل شامل خسته شدن از تحصیل، مشکلات ناشی از موفقیت در امتحان تخصصی و شروع به کار بلافاصله پس از فراغت از تحصیل، عنوان شد (گیلاوند، 1395). عظیمی و اونق (1397)، عوامل موثر بر علاقه-مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالای دانشگاهی را بر روی فارغ‌التحصیلان سمپاد بررسی کردند. آن‌ها عوامل درونی (عزت نفس، خودپنداشت و تصور از خود، هوش، خلاقیت، انگیزه پیشرفت و کنترل درونی و بیرونی)، بیرونی (عوامل خانواده، دوستان و اطرافیان، دانش‌آموزی، دانشجویی، آموزشی و عوامل اثرگذار جامعه) و همچنین متغیرهای کنترلی (وضعیت تأهل، وضعیت تحصیلی، نوع رشته دانشگاهی، وضعیت اشتغال و میزان تحصیلات) را جهت بررسی میزان علاقه‌مندی فارغ‌التحصیلان به ادامه تحصیل در نظر گرفتند. نتایج حاکی از موثرتر بودن عوامل درونی نسبت به عوامل محیطی و بیرونی در میزان گرایش افراد به ادامه تحصیل بود. نظیر محمد و همکاران (2018) به بررسی علل و موانع ادامه تحصیل در تخصص‌های مختلف دندانپزشکی پرداختند. بیشترین علل ادامه تحصیل در میان دندانپزشکان، نیاز به یادگیری شخصی و پیشرفت شغلی و کمبود وقت به عنوان شایع‌ترین مانع برای ادامه تحصیل و پس از آن هزینه تحصیل و آموزش از راه دور را گزارش کردند. ابولها و همکاران¹ (2019)، به بررسی نیازها، موانع و عوامل انگیزشی داروسازان اردنی به ادامه تحصیل پرداختند. نتایج حاکی از آن بود که اکثر داروسازان علاقه‌مند به ادامه تحصیل بودند و مهم‌ترین عامل این علاقه‌مندی نیز افزایش دانش بود که در عملکرد آن‌ها منعکس می‌شود و مهم‌ترین موانع ادامه تحصیل نیز زمان‌بندی ضعیف و هزینه تحصیل را عنوان کردند. نتایج مطالعه جانگ و لی² (2019) بر روی فارغ-التحصیلان دانشگاهی در کره جنوبی نشان می‌دهد که جنسیت، سن و وضعیت اقتصادی-اجتماعی خانواده بر تصمیم دانشجویان برای ادامه تحصیل در مقطع ارشد اثر می‌گذارد. علاوه بر این، عوامل زمینه‌ی تحصیلی مانند انضباط، رضایت از تحصیل در مقطع کارشناسی و انگیزه درونی برای انتخاب رشته‌ی ارشد، تأثیر مثبتی بر ثبت نام در مقطع ارشد داشته است. همچنین، تندیه³ (2021) عواملی را شناسایی کرد که علاقه‌ی متخصصان را در شهر جولو⁴ در کشور فیلیپین، برای اخذ مدرک ارشد افزایش می‌دهد. این عوامل شامل: رتبه و ترفیع در آینده، وضعیت مالی، تمایل به رهبری، حفظ موقعیت در بازار و پلی برای رسیدن به درجه دکتری می‌باشد. مرور مطالعات نشان می‌دهد بیشتر تحقیقات انجام‌شده در زمینه علاقه‌مندی به ادامه تحصیل، تنها در دانشجویان پزشکی انجام شده و مطالعات اندکی در زمینه علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در میان دانشجویان سایر رشته‌ها وجود دارد. از سویی دیگر، دانشگاه کوثر بجنورد دانشگاهی نسبتاً تازه تأسیس است و اطلاعات کمی از موفقیت دانشجویان این دانشگاه در دسترس عموم قرار دارد. از این‌رو، این پژوهش به بررسی میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی در میان دانشجویان دانشگاه کوثر با هدف حرکت در جهت توسعه دانشگاهی، کمک به مدیران و برنامه‌ریزان دانشگاه جهت بهبود برنامه‌ها و افزایش تمایل دانشجویان به ادامه تحصیل با ارائه راه‌حل‌های پیشنهادی، طراحی و اجرا گردیده است.

¹ Abuloha et al

² Jung and Lee

³ Tandih

⁴ Sulu

3- روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی-تحلیلی و به شکل مقطعی در سال تحصیلی 1396-1397 در دانشگاه کوثر بجنورد صورت گرفته است. جامعه‌ی آماری مورد مطالعه کلیه 1500 نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی ورودی سال‌های 93، 94 و 95 از تمامی 15 رشته‌ی دانشگاه کوثر می‌باشد. از آنجایی که دانشجویان جدیدالورود تازه مشغول به تحصیل شده‌اند و در حال حاضر تصمیمی در رابطه با ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر اتخاذ نکرده‌اند، و همچنین اطلاعات آن‌ها در مورد مقاطع تحصیلی بالاتر و گرایش‌ها کامل نیست، در این پژوهش مورد مطالعه قرار نگرفتند. نمونه‌گیری به صورت تصادفی با توزیع متناسب انجام شده است و با توجه به روش کوکران 310 پرسشنامه بین افراد نمونه توزیع گردیده و پس از گردآوری داده‌ها، مورد تحلیل آماری قرار گرفت. لازم به ذکر است، پرسشنامه‌هایی که دارای پاسخ اشتباه و ناقص بودند حذف شدند. بنابراین نمونه‌ی مورد مطالعه به 292 نمونه کاهش یافت. ابزار جمع‌آوری مطالعه، پرسشنامه‌ای است که قسمت اول شامل 14 سوال اطلاعات فردی به صورت چند گزینه‌ای شامل سن، محل سکونت خانواده، رشته تحصیلی، ترم تحصیلی دانشجوی، وضعیت تأهل، نوع سهمیه پذیرش کنکور، محل سکونت در دوران دانشجویی، تحصیلات پدر و مادر، شغل پدر و مادر، درآمد خانواده، تعداد اعضای خانواده و تعداد اعضای خانواده (به جز والدین) شاغل در بخش دولتی می‌باشد. قسمت دوم پرسشنامه شامل یک جدول که به منظور بررسی دلایل تمایل به ادامه تحصیل (مرتبه علمی بالاتر، کسب موقعیت اجتماعی، کسب موقعیت اقتصادی بهتر، ارائه خدمت به مردم و جامعه، توصیه خانواده، توصیه اساتید، توصیه دوستان) تحت تأثیر ادامه تحصیل دوستان) و علاقه‌مند به باقی‌ماندن در محیط دانشگاه) که به صورت 5 گزینه و یا طیف لیکرت (1-5 امتیاز) بوده و جهت بیان شدت تأثیر عامل در میزان علاقه‌مندی یا عدم علاقه‌مندی دانشجوی به ادامه تحصیل مطرح شده است. روایی این پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته با استفاده از نظرات خبرگان مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن نیز با استفاده از آلفای کرونباخ ($\alpha=0/72$) اثبات گردید. پس از جمع‌آوری اطلاعات، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و به کمک تحلیل آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. به‌منظور انجام آزمون فرضیه‌ها، از آزمون‌های نرمالیتی کولموگوروف-اسمیرنوف¹ و شاپیرو-ویلک² و آزمون‌های فرض ناپارامتری مقایسه‌ی میانگین من-ویتنی و کروسکال-والیس استفاده شده است.

متغیرهای قسمت اول پرسشنامه که شامل عوامل موثر بر علاقه‌مندی به ادامه تحصیل می‌باشند؛ متغیرهای مستقل پژوهش بوده که به تفکیک ماهیت، نوع، مقیاس سنجش و واحد اندازه‌گیری در جدول 1 ارائه شده‌اند. همچنین متغیرهای قسمت دوم پرسشنامه که به صورت طیف لیکرت می‌باشند، متغیرهایی هستند که برای ساخت متغیر جدیدی به نام میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل (متغیر وابسته) استفاده شده‌اند. این متغیرها نیز در جدول 2 به تفکیک ماهیت، نوع، مقیاس سنجش و واحد اندازه‌گیری گزارش شده‌اند. لازم به ذکر است، متغیر وابسته، از مجموع امتیازات لیکرت متغیرهای جدول 2 حاصل شده است.

¹ Kolmogorov-Smirnov Test

² Shapiro-Wilk Test

جدول 1- ماهیت، مقیاس و واحد اندازه‌گیری متغیرهای مستقل پرسشنامه

ردیف	عنوان متغیر مستقل	ماهیت	مقیاس سنجش	واحد اندازه‌گیری
1	سن	کمی	ترتیبی / رتبه‌ای	پرسشنامه
2	محل سکونت خانواده	کیفی	اسمی	پرسشنامه
3	رشته‌ی تحصیلی	کیفی	اسمی	پرسشنامه
4	ترم تحصیلی	کمی	رتبه‌ای	پرسشنامه
5	وضعیت تأهل	کیفی	اسمی	پرسشنامه
6	نوع سهمیه پذیرش کنکور	کیفی	اسمی	پرسشنامه
7	محل سکونت در دوران دانشجویی	کیفی	اسمی	پرسشنامه
8	تحصیلات پدر	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
9	تحصیلات مادر	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
10	شغل پدر	کیفی	اسمی	پرسشنامه
11	شغل مادر	کیفی	اسمی	پرسشنامه
12	درآمد خانواده	کمی	رتبه‌ای	پرسشنامه
13	تعداد اعضای خانواده	کمی	ترتیبی / رتبه‌ای	پرسشنامه
14	تعداد اعضای خانواده (به جز والدین) شاغل در بخش دولتی	کمی	ترتیبی / رتبه‌ای	پرسشنامه

جدول 2- ماهیت، مقیاس و واحد اندازه‌گیری متغیرهای مورد استفاده در ساخت متغیر وابسته

ردیف	عنوان عامل موثر	ماهیت	مقیاس سنجش	واحد اندازه‌گیری
1	مرتب علمی بالاتر	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
2	کسب موقعیت اجتماعی	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
3	کسب موقعیت اقتصادی بهتر	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
4	ارائه خدمت به مردم و جامعه	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
5	توصیه خانواده	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
6	توصیه اساتید	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
7	توصیه دوستان (تحت تاثیر ادامه تحصیل دوستان)	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه
8	علاقه‌مند به باقی ماندن در محیط دانشگاه	کیفی	رتبه‌ای	پرسشنامه

فرضیه‌های تحقیق عبارتند از:

- 1- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین 4 گروه سنی مختلف، متفاوت است.
- 2- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین دانشجویان با محل سکونت خانوادگی مختلف، متفاوت است.
- 3- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین 15 رشته‌ی مختلف، متفاوت است.
- 4- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین 7 مورد مختلف ترم تحصیلی دانشجویان، متفاوت است.
- 5- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین افراد مجرد و متأهل، متفاوت است.
- 6- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین 3 نوع سهمیه پذیرش مختلف، متفاوت است.

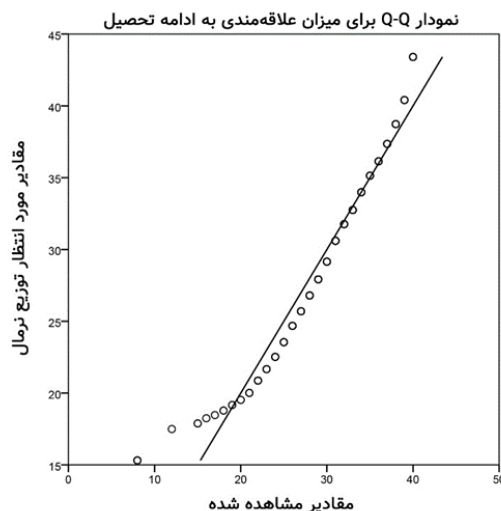
- 7- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین 6 گروه مختلف از محل سکونت افراد در دوران دانشجویی، متفاوت است.
- 8- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین سطوح مختلف تحصیلات پدر، متفاوت است.
- 9- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین سطوح مختلف تحصیلات مادر، متفاوت است.
- 10- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین انواع مشاغل مختلف پدر، متفاوت است.
- 11- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین انواع مشاغل مختلف مادر، متفاوت است.
- 12- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین 4 وضعیت درآمدی مختلف خانواده، متفاوت است.
- 13- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین افراد با تعداد اعضای خانواده مختلف، متفاوت است.
- 14- میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در بین افراد با تعداد مختلف اعضای خانواده شاغل در بخش دولتی، متفاوت است.
- همان‌طور که ملاحظه شد، فرضیه‌های تحقیق بررسی می‌کنند آیا متغیر وابسته رابطه‌ای با هریک از متغیرهای مستقل دارد یا خیر؟ در بخش بعدی، یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق ارائه شده است.

4- یافته‌ها

در این بخش، ابتدا به بررسی نرمال بودن متغیر وابسته، میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی، می‌پردازیم. برای این منظور از آزمون‌های نرمالیتی کلموگروف-اسمیرنوف، شاپیرو-ویلک و نمودار نرمال بودن Q-Q استفاده شده است. با توجه به نتایج آزمون‌های نرمالیتی در جدول 3، از آنجایی که سطح معنی‌داری این آزمون‌ها صفر بوده و از حداقل سطح معنی‌داری 0/05 کوچکتر است، فرض نرمال بودن متغیر وابسته رد می‌شود. همچنین نمودار Q-Q برای متغیر وابسته که در شکل 1 نمایش داده شده است؛ موید آن است که متغیر وابسته از توزیع نرمال تبعیت نمی‌کند.

جدول 3- آزمون‌های نرمالیتی برای متغیر میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر

کولموگروف - اسمیرنوف			شاپیرو- ویلک		
آماره	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	آماره	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
0/105	292	0	0/919	292	0

شکل 1- نمودار Q-Q برای متغیر میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی

باتوجه به عدم نرمال بودن متغیر میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی، برای بررسی فرضیه‌های تحقیق از آزمون‌های مقایسه ناپارامتری استفاده گردید. درخصوص متغیرهای دودویی از آزمون من-ویتنی و برای سایر متغیرها از آزمون کروسکال-والیس استفاده شد. برای بررسی فرضیه اول، تحلیل آماری به روش کروسکال-والیس سطح معنی‌داری به دست آمده برای میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل بر حسب سن، مقداری برابر 0/573 را نشان می‌دهد. از آنجایی که سطح معنی‌داری این آزمون از حداقل سطح معنی‌داری 0/05 بزرگتر است، پس می‌توان گفت بطور کلی میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در گروه‌های سنی مختلف دانشجویان، تقریباً برابر است. به عبارتی عامل سن در میزان علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل موثر نمی‌باشد. بطور مشابه سایر فرضیه‌ها نیز مورد بررسی قرار گرفتند. خلاصه‌ی نتایج آزمون فرض‌ها در جدول 4 ارائه شده است.

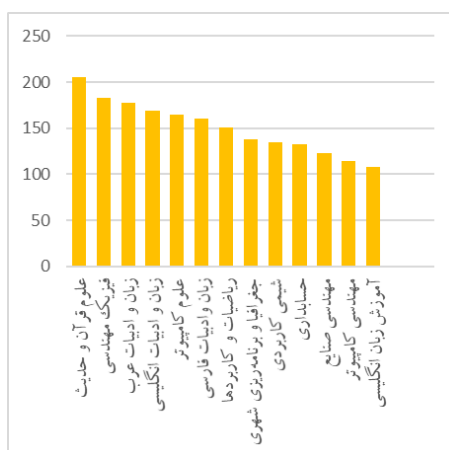
جدول 4- نتایج آزمون فرض‌های ناپارامتری برای بررسی عوامل موثر بر علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر تحصیلی

شماره	عنوان متغیر مستقل	آزمون فرض	سطح معنی‌داری آزمون	موثر بودن عامل مستقل	موثر نبودن عامل مستقل
1	سن	کروسکال-والیس	0/573		×
2	محل سکونت خانواده	کروسکال-والیس	0/243		×
3	رشته‌ی تحصیلی	کروسکال-والیس	0	✓	
4	ترم تحصیلی	کروسکال-والیس	0/033	✓	
5	وضعیت تأهل	من-ویتنی	0/121		×
6	نوع سهمیه پذیرش کنکور	کروسکال-والیس	0/611		×
7	محل سکونت در دوران دانشجویی	کروسکال-والیس	0/502		×
8	تحصیلات پدر	کروسکال-والیس	0/361		×
9	تحصیلات مادر	کروسکال-والیس	0/322		×
10	شغل پدر	کروسکال-والیس	0/683		×

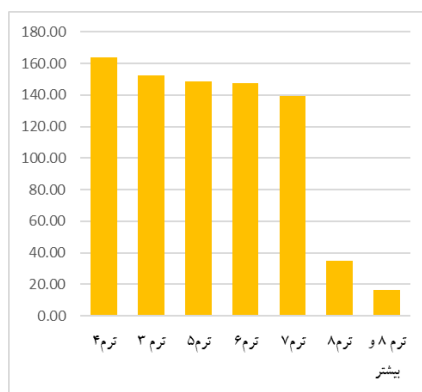
شماره	عنوان متغیر مستقل	آزمون فرض	سطح معنی داری آزمون	موثر بودن عامل مستقل	موثر نبودن عامل مستقل
11	شغل مادر	کروسکال - والیس	0/214		×
12	درآمد خانواده	کروسکال - والیس	0/619		×
13	تعداد اعضای خانواده	کروسکال - والیس	0/723		×
14	تعداد اعضای خانواده (به جز والدین) شاغل در بخش دولتی	کروسکال - والیس	0/582		×

با توجه به نتایج جدول 4، می توان گفت بطور کلی سطح معنی داری آزمون در خصوص عوامل نوع رشته ی تحصیلی و ترم تحصیلی دانشجو کمتر از حداقل سطح معنی داری 0/05 بوده و این عوامل در میزان علاقه مندی به ادامه تحصیل، تاثیر گذارند. در شکل 2 می توان میزان علاقه مندی به ادامه تحصیل در بین 15 رشته ی مختلف تحصیلی مورد مطالعه از زیاد به کم را مشاهده نمود.

شکل 2- میانگین سطح علاقه مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر در رشته های مختلف تحصیلی

در شکل 3 نیز میزان شدت علاقه به ادامه تحصیل در ترم های مختلف از زیاد به کم نمایش داده شده است.

شکل 3- میانگین سطح علاقه مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر در ترم های مختلف تحصیلی

5- بحث و نتیجه‌گیری

امروزه زیربنای توسعه جوامع، نیروی انسانی متخصص می‌باشد. داشتن نیروی انسانی متخصص، نیازمند امکانات و زمینه‌های مساعد برای سرمایه‌گذاری در بسترهای آموزش در سطوح عمومی و عالی و همچنین نیازمند افرادی است که به علم، آموزش و تحصیل علاقه کافی داشته باشند. با توجه به اهمیت زیاد علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل که موجب جلوگیری از هدر رفتن هزینه‌ها و سرمایه‌های آموزشی می‌شود؛ در صورت شناسایی عوامل موثر در میزان علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر و انجام اقداماتی در جهت بهبود وضعیت موجود، می‌توان تأثیرات منفی آن را به حداقل رساند. در همین راستا، این پژوهش به بررسی رابطه‌ی علاقه‌مندی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر با شرایط زندگی و خانوادگی دانشجویان انجام شد تا تأثیر این عوامل در میزان علاقه فرد به ادامه تحصیل مشخص شود. تحقیق انجام شده بر روی مشخصه‌هایی از زندگی فردی که با آن‌ها متولد شده‌اند، صورت پذیرفت. همچنین عواملی که با برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مدیریت دانشگاه نسبت به آن‌ها می‌توان در جهت بهبودی میزان علاقه‌مندی به تحصیل دانشجویان قدم برداشت، در این تحقیق بررسی شدند. علاقه‌مندی به ادامه تحصیل ریشه در عوامل مختلفی دارد و نتایج مطالعاتی که روی یک جامعه انجام می‌شود وابسته به اطلاعاتی است که از جامعه مورد نظر جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل می‌شود. نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین میزان علاقه‌مندی به ادامه تحصیل و رشته‌ی تحصیلی و ترم تحصیلی دانشجویان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. همچنین مشخص شد سایر مشخصه‌ها یعنی سن، محل سکونت خانواده، نوع سهمیه پذیرش فرد در کنکور، نوع محل سکونت در دوران دانشجویی، سطح تحصیلات پدر و مادر، شغل پدر و مادر، درآمد خانواده، تعداد اعضای خانواده و تعداد اعضای خانواده (به جز والدین) شاغل در بخش دولتی تأثیر کمی در علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل دارد. علاوه بر موارد فوق، رشته‌های تحصیلی که در حال حاضر بازار کار مطلوب‌تری در کشور دارند نسبت به سایر رشته‌ها، علاقه‌مندی کمتری برای ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر دارند. دانشجویان در ترم‌های پایین‌تر علاقه‌ی بیشتری برای ادامه‌ی تحصیل دارند و می‌توان گفت مدیران دانشگاه باید به دنبال کشف علل عدم تمایل دانشجویان به ادامه تحصیل باشند و برنامه‌ریزی و تدابیر لازم برای افزایش علاقه‌مندی دانشجویان ترم‌های بالاتر می‌بایست اندیشیده شود. همچنین پیشنهاد می‌شود اقداماتی در خصوص افزایش اطلاعات دانشجویان کارشناسی از مقاطع تحصیلی بالاتر توسط انجمن‌های علمی و اساتید رشته‌های مختلف انجام گردد.

منابع

- ابراهیم‌پور، داود، حیاتی، صفر و ابراهیم‌پور، یعقوب، عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با رغبت تحصیلی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، فصلنامه زن و مطالعات خانواده، سال هفتم، شماره بیست و پنجم، 1393.
- اسدزاده، فیروزه، مصطفی‌زاده، فریده و صادقی، سعید، میزان انگیزه دانشجویان پرستاری نسبت به انتخاب رشته‌ی تحصیلی خود، مجله سلامت و مراقبت، سال چهاردهم، شماره اول و دوم، 1391.
- ثمری، عیسی، یمنی دوزی سرخابی، محمد، صالحی عمران، ابراهیم و گرانی‌نژاد، غلامرضا، بررسی و شناسایی عوامل موثر بر توسعه دانشگاهی در دانشگاه‌های دولتی ایران، فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، سال دوم، شماره چهارم، 1392.
- عظیمی، حسین، اونق، فاطمه، بررسی عوامل موثر بر گرایش دانش‌آموختگان سمپاد به ادامه تحصیل در مقاطع بالای دانشگاهی، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و کسب و کار، تبریز، 1397.

قاسمی تودشکچوئی، غلامرضا، رحمانی، مقداد و نیک فرجام، مسعود، نگرش دانشجویان مقطع علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد نسبت به روان پزشکی و تمایل آن‌ها برای ادامه تحصیل در این رشته، مجله دانشکده پزشکی اصفهان، سال بیست و نهم، شماره صد و شصت و پنجم، 1390.

قره آغاجی، ناهید و میراحدی، مزده، بررسی میزان انگیزه و علاقه دانشجویان کارشناسی رشته رادیولوژی دانشگاه علوم پزشکی تبریز نسبت به انتخاب شغل و یا ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر در سال 1391، فصلنامه مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی، سال پنجم، شماره دوم، 1393.

گیلاوند، عبدالرضا، بررسی و مقایسه‌ی میزان علاقه‌مندی دانشجویان رشته‌ی دندانپزشکی واحد پردیس خودگردان و دانشکده‌ی دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز به ادامه‌ی تحصیل در مقطع دکترای تخصصی، مجله علمی پزشکی جندی‌شاپور، دوره پنجاه و یکم، شماره سوم، 1395.

محمود هاشمی، حمید، بررسی میزان علاقه دانشجویان دندان پزشکی شهر تهران به ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف تخصصی، مجله دندان پزشکی، دوره سیزدهم، شماره سوم، 1380.

هاشمی‌پور، مریم، نوابی، نادر و سرداری، الهه، عوامل مؤثر بر تمایل به ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف تخصصی در دانشجویان دانشکده-های دندانپزشکی کرمان، رفسنجان و زاهدان، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، سال هشتم، شماره یازدهم، 1390.

Abuloha S, Sharaydih R, Wazaify M. T. (2019). Exploring the needs, barriers, and motivation of Jordanian pharmacists towards continuing education. *Journal of Pharmaceutical Research*. 18 (12): 2687-2693.

Jung J, Lee S.J. (2019). Exploring the factors of pursuing a master's degree in South Korea. *Higher Education*. 78: 855-870.

Nazir M, Al-AnsariA, Alabdulaziz M, AlNasrallah Y, Alzain M. (2018). Reasons for and barriers to attending continuing education activities and priorities for different dental specialties. *Journal of Medical Sciences*. 6(9):1716-1721.

Tandih F. (2021). Factors which promoted the interest of the selected professionals in Jolo in obtaining a master's degree. *Open Access Indonesia Journal of Social Sciences*. 4(3):266-274.

Investigating the factors affecting students' interest in continuing their education in higher education (Case study: Kowsar University of Bojnourd)

Aylin Pakzad^{1*}

Assistant Professor, Department of Industrial Engineering, Faculty of Engineering, Kowsar University of Bojnourd, Bojnourd, Iran.

Elham Basiri²

Assistant Professor, Department of Statistics, Faculty of Basic Sciences, Kowsar University of Bojnourd, Bojnourd, Iran.

Fereshteh Mohebbi³

Bachelor of Industrial Engineering, Kowsar University of Bojnourd, Bojnourd, Iran.

Abstract

Higher education is considered as the main axis of the country's development as well as the place of production and accumulation of knowledge and the main means of transferring cultural heritage. Considering the presence and role of university graduates in major management of society, the role of universities is very important for the future of society and the future management of the country. Education and research are important factors in the development and progress of societies and the interest in continuing education in postgraduate courses also increases the tendency to work in this field. Postgraduate courses, while expanding the field of knowledge, respond to the growing needs of countries for specialized personnel. The aim of this study was to identify and investigate the factors affecting students' interest in continuing their education and to provide solutions to increase the tendency of university graduates to continue higher education study. This analytical and cross-sectional descriptive study was conducted in February 2018 with the participation of 310 students at Kowsar University of Bojnourd. The data collection tool was a questionnaire containing 14 questions of personal information and 8 questions about the reasons for the desire to continue education, that its' validity and reliability was confirmed by content validity and alpha kronbach ($\alpha = 0.72$), respectively. Non-parametric Mann-Whitney and Kruskal-Wallis tests were used to analyze the data. The results showed that the type of field of study and semester are the factors affecting students' interest in continuing their studies in higher education.

Keywords: Interest, Continuing Education, Statistical Analysis, Non-Parametric Tests.

^{1*} a.pakzad@kub.ac.ir

² elham_basiri2000@yahoo.com

³ fereshteh1021mohebbi@gmail.com